

ششمین همایش ملی ایده های نو در کشاورزی

۱۰ و ۱۱ اسفند ماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی

همایش ملی
ایده های نو در کشاورزی

بررسی تاثیر سیاست های پولی بر بازار گوشت قرمز ایران

ابوالفضل شاه آبادی*^۱، زهرا تشکری^۲

۱- عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا، ۲- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد علوم اقتصادی دانشگاه آزاد اسلامی اراک

*نویسنده مسئول: زهرا تشکری zh_tashakori@yahoo.com

چکیده:

تامین امنیت غذایی از طریق افزایش تولید و دسترسی همگان جهت تهیه مواد غذایی برای جمعیت در حال رشد از مهم ترین هدف های برنامه ای کشور است. در تحقیق حاضر به بررسی تاثیر سیاست های پولی بر بازار گوشت قرمز ایران در طول برنامه های اول تا چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (۸۶-۱۳۶۸) اقدام گردیده است. نتایج حاکی از آن است که طی دوره مورد بررسی همواره سطح قیمت گوشت قرمز نسبت به تغییرات حجم نقدینگی به عنوان متغیر سیاست پولی واکنش مثبت نشان داده ولی به دلیل عدم تناسب رشد قیمت عوامل و نهاده های تولید از یک سو و چسبندگی سطح دستمزدها و نرخ بالای بیکاری از سوی دیگر منجر به متضرر شدن تولید کننده و مصرف کننده در بازار گوشت قرمز گردیده است. لذا به منظور حمایت همزمان از مصرف کننده و تولید کننده در راستای ایجاد امنیت غذایی و افزایش قدرت رقابت پذیری تولید گوشت قرمز ضروریست موازی سیاست های پولی در خصوص تقویت و بهبود زمینه های فنی ودانشی صنعت دامداری و عدم دخالت مستقیم در سیستم قیمت گذاری گام برداشت.

واژگان کلیدی: شاخص قیمت خرده فروشی، گوشت قرمز، سیاست پولی، بهبود فنی، امنیت غذایی، حجم نقدینگی

مقدمه

با توجه به اهمیت تامین غذایی در فرآیند توسعه اقتصادی، بحث امنیت غذایی همواره در کشورهای در حال توسعه مطرح بوده است و متغیر قیمت مواد غذایی به عنوان یک متغیر کلیدی اثرگذار بر عرضه و تقاضای مواد غذایی و محصولات کشاورزی مورد توجه سیاست گذاران بوده است. امروزه تاثیرپذیری قیمت محصولات کشاورزی و غذایی از سیاست های کلان اقتصادی به نحو وسیعی در ادبیات اقتصادی مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفته است. قیمت محصولات غذایی و کشاورزی به طور مستقیم از طریق سیاست های خاص بخش کشاورزی و غذایی نظیر سیاست های قیمت گذاری و بطور غیرمستقیم از طریق سیاست های کلان اقتصادی تحت تاثیر قرار می گیرد. در مطالعاتی که در ایران جهت بررسی تاثیرپذیری شاخص قیمت مواد غذایی از سیاست های کلان اقتصادی صورت پذیرفته نتایج نشان داده است در کوتاه مدت شاخص قیمت مواد غذایی با نرخ ارز و حجم نقدینگی رابطه مثبت و با بازبودن درجه اقتصادی رابطه عکس دارد (قطمیری و هراتی، ۱۳۸۴) که می توان علت رابطه اخیر را ناشی از عدم قدرت رقابت پذیری محصولات تولید داخل در فضای بین الملل دانست. همچنین افزایش حجم پول، نرخ ارز و نرخ سود بانکی منجر به افزایش قیمت مواد غذایی در بلندمدت می گردد (اعظم زاده شورکی و خلیلیان، ۱۳۸۹). نتایج مطالعه دیگری که به منظور بررسی قیمت غذا و سیاست های پولی درخصوص کشور هند انجام شده نشان می دهد رابطه یک طرفه و بلندمدتی بین عرضه پول و قیمت مواد غذایی وجود دارد (ادنان و سیدکوی، ۲۰۱۰). با عنایت به اینکه در میان مواد غذایی گوشت قرمز به عنوان منبعی سرشار از پروتئین، ویتامین و مواد معدنی جزء اقلام اساسی در سبد مصرفی خانوار محسوب می گردد. درحالیکه مصرف گوشت قرمز در ایران به دلایل متعدد و از جمله بالا بودن قیمت آن کمتر از حد استاندارد می باشد، لذا تحقیق حاضر به تجزیه و تحلیل نحوه تاثیرگذاری سیاست پولی بر بازار گوشت قرمز در طول برنامه های توسعه اقتصادی (۸۶-۱۳۶۸) پرداخته است.

مواد و روش ها

مقاله حاضر با بهره گیری از روش تحلیلی به بررسی رابطه بین سیاست پولی و بازار گوشت قرمز پرداخته است و در این راستا از متغیرهای حجم نقدینگی به عنوان متغیر سیاست پولی، شاخص قیمت خرده فروشی گوشت قرمز و عرضه و تقاضای گوشت قرمز بهره گرفته شده است. شایان ذکر است داده های آماری مورد نیاز در این مطالعه از اطلاعات مستند بانک مرکزی و وزارت جهاد کشاورزی استخراج گردیده است.

نتایج و بحث

در ایران فرآورده های حیوانی و به طور عمده گوشت قرمز به دلیل مشکلات متعدد نقش کمتری در تامین کالری مورد نیاز بدن داشته اند به طوریکه مصرف آن به ویژه در مناطق روستایی و در گروه های کم درآمد در سطح حداقل و نامطلوب است که یکی از دلایل آن بالا بودن و افزایش مستمر قیمت گوشت قرمز است. بر اساس جدول (۱) با بررسی روند عرضه و تقاضای واقعی گوشت قرمز طی دوره مورد مطالعه می توان بیان داشت به استثنای برخی سالهای برنامه سوم توسعه اقتصادی گوشت قرمز همواره با مازاد عرضه مواجه بوده در حالیکه همواره شاهد شکاف قابل توجه مابین تقاضای مطلوب با عرضه گوشت قرمز در طول دوره مورد مطالعه می باشیم، به بیان دیگر بدلیل عدم تناسب مابین رشد قدرت خرید اقشار مختلف جامعه با نرخ رشد نقدینگی و نرخ تورم شاهد کاهش قابل توجه تقاضای سرانه گوشت قرمز در بسیاری از دهک های جامعه و در نتیجه تهدید کالری مورد نیاز و امنیت غذایی قشر وسیعی از افراد جامعه می باشیم. ذکر این نکته ضروری است که با توجه به پایین بودن سطح مصرف سرانه ایران نسبت به کشورهای پیشرفته با لحاظ کردن مصرف سرانه اتحادیه اروپا (۱۶,۵ کیلوگرم) بعنوان مصرف سرانه مطلوب مشخص می گردد که مازاد عرضه واقعی موجود نه بعلت توان بالای تولید داخلی بلکه به لحاظ پایین بودن سطح تقاضا از سوی مصرف کنندگان می باشد. در حالیکه شاهد شکاف قابل توجه مابین تقاضای مطلوب با عرضه داخلی می باشیم.

جدول ۱. روند عرضه و تقاضای گوشت قرمز به تفکیک برنامه های توسعه سالهای ۸۶-۱۳۶۸ واحد: هزارتن

شرح	برنامه اول توسعه		برنامه دوم توسعه		برنامه سوم توسعه		برنامه چهارم توسعه	
	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه
	۱۳۶۸	۱۳۷۲	۱۳۷۴	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۶
عرضه کل گوشت قرمز	۶۹۷	۷۴۳	۷۵۲,۳	۷۶۸	۷۵۷	۹۶۳	۸۴۱	۹۳۲,۸
تقاضای واقعی گوشت قرمز	۶۵۴	۶۸۶	۶۸۶	۷۵۱	۷۵۱	۸۳۹	۷۹۴	۹۰۷
تقاضای مطلوب گوشت قرمز	۸۸۷۷,۵	۹۴۸,۵	۹۷۶,۵	۱۰۴۲	۱۰۵۹,۶	۱۱۲۷,۶	۱۱۴۴,۹	۱۱۸۰,۲
میانگین شکاف سالانه عرضه و تقاضای واقعی	۴۵,۲	۲۱,۰۶	۱۷,۲	۲۹,۹				
میانگین شکاف سالانه عرضه و تقاضای مطلوب	-۱۹۶,۴	-۲۴۰,۲	-۲۸۳,۶	-۲۷۳,۸				

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی، آمارنامه کشاورزی، جلد ۲ سال های ۸۶-۱۳۶۸

شایان ذکر است سیاست های پولی از اهرم های اساسی دخالت دولت در امور اقتصادی محسوب می شوند. در واقع دولت از طریق انتشار اسکناس و تعیین ارزش آن بوسیله حجم اسکناس در گردش افزون بر امور اقتصادی در سهم بری گروه های اجتماعی از تولید ناخالص داخلی نیز دخالت می کند. بنا به نظر مکاتب اقتصادی هرچند دولت ها با اعمال سیاست های پولی انبساطی از طریق متغیرهایی چون افزایش حجم نقدینگی سعی در افزایش تولید دارند اما اثر این سیاست ها تنها در کوتاه مدت بوده و در بلندمدت فقط منجر به افزایش سطح قیمت ها می گردد. با نگاهی به روند سیاست های پولی ایران مشخص می گردد که تا قبل از سال های برنامه سوم دولت از ابزار حجم نقدینگی به طور گسترده ای برای پوشش و تامین کسری بودجه خود استفاده نموده است و در سال های بعد هرچند استقراض دولت از بانک مرکزی ممنوع اعلام گردید اما به دنبال افزایش درآمدهای دولت ناشی از صادرات نفت

حجم نقدینگی همچنان با افزایش مواجه بوده است. بر اساس جدول (۲) شاهد ارتباط تنگاتنگ مابین روند نرخ رشد نقدینگی و شاخص قیمت خرده فروشی گوشت قرمز در طول برنامه های توسعه اقتصادی (۸۶-۶۸) می باشیم و میانگین تفاوت نرخ رشد نقدینگی و نرخ رشد شاخص قیمت خرده فروشی گوشت قرمز کمتر از ۱۰ درصد بوده و از اینرو تاثیرپذیری قیمت گوشت قرمز از حجم نقدینگی کاملاً مشهود است. هرچند افزایش قیمت گوشت قرمز متناسب با نرخ رشد نقدینگی و نرخ تورم منجر به افزایش انگیزه تولید می گردد. اما عدم تناسب مابین نرخ رشد قیمت گوشت قرمز و نرخ تورم با قدرت خرید اقشار جامعه منجر به کاهش توان خرید مصرف کننده گوشت قرمز شده است چراکه به دنبال افزایش حجم نقدینگی، رشد قیمت ها در جامعه و نیز رشد قیمت گوشت قرمز، شاهد افزایش اندک در دستمزد و حقوق و نرخ بالای بیکاری و در نتیجه کاهش قدرت خرید قشر قابل توجهی از جامعه می باشیم. بنابر گزارشات بانک مرکزی در بین اقلام گروه هزینه خوراکی ها و آشامیدنی ها بیشترین سهم از کل هزینه خالص یک خانوار شهری معادل ۲۵٫۶ درصد متعلق به هزینه انواع گوشت می باشد که این نسبت برای خانوار روستایی برابر است با ۲۳٫۹ درصد می باشد. لذا شاهد افزایش قابل توجه قیمت های داخلی گوشت قرمز و عدم جبران قدرت خرید اقشار آسیب پذیر سبب جایگزین نمودن سایر اقلام خوراکی با گوشت قرمز می باشیم.

جدول ۲. روند نرخ رشد نقدینگی و شاخص قیمت خرده فروشی گوشت قرمز به تفکیک برنامه های توسعه سالهای ۸۶-۱۳۶۸

نام متغیر	برنامه اول توسعه		برنامه دوم توسعه		برنامه سوم توسعه		برنامه چهارم توسعه	
	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه	ابتدای برنامه	انتهای برنامه
نرخ رشد نقدینگی	۱۳۶۸	۱۳۷۲	۱۳۷۴	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۶
نرخ رشد شاخص قیمت خرده فروشی گوشت قرمز (۱۳۸۳=۱۰۰)	۱۹٫۵	۳۴٫۲	۳۷٫۶	۲۰٫۱	۲۹٫۳	۳۰٫۲	۳۴٫۳	۲۷٫۷
	-۰٫۲	۲۸٫۶	۵۵٫۹	۲۵	۱۷٫۳	۹٫۲	۷٫۲	۲۲٫۹

ماخذ: بانک مرکزی، بانک اطلاعات سری های زمانی

در خصوص تولید نیز باید خاطر نشان ساخت رشد اندک قیمت ها گرچه به مثابه انگیزه ای برای سرمایه گذاری و افزایش تولید معرفی می گردد اما این امر تنها در شرایطی مهیا است که تورم نتیجه سیاست آگاهانه دولت باشد و از سوی دیگر، رشد قیمت نسبی عوامل تولید متناسب با نرخ تورم جامعه بوده باشد. در ایران حرکت فزاینده قیمت گوشت قرمز نشان دهنده عقب ماندگی تولیدات بخش دامداری کشور نسبت به رشد جمعیت و افزایش هزینه عوامل تولید است. چراکه تولید کننده به دنبال تورم موجود و قیمت بالای نهاده های تولید با افزایش قیمت تمام شده تولیداتش مواجه گردیده است و از طرف دیگر به لحاظ سیاست های دولت در زمینه قیمت گذاری اقلام اساسی در سبد مصرفی خانوار مجاز به افزایش قیمت محصولاتش در حد پوشش دادن هزینه ها نبوده و این اقدام یک طرفه دولت در جهت حمایت از مصرف کننده با اثرگذاری کوتاه مدت بر کاهش سطح قیمت ها در بلندمدت منجر به کاهش و یا ترک فعالیت از سوی دامدار و زیان هر دو طرف عرضه کننده و مصرف کننده گردیده از اینرو در صورتی که دولت همزمان با اتخاذ سیاست های پولی انبساطی و با آگاهی از اثرات مثبت این سیاست بر سطح قیمت ها اقدام به حمایت از تولید کنندگان از طریق ایجاد تحولات فنی و دانشی در زمینه های بهبود کیفیت تغذیه دام، استانداردسازی جایگاه نگهداری دام، بهبود شاخص های بهره وری، آموزش نیروی انسانی و سرمایه گذاری در به گزینی نژاد دام نماید منجر به کاهش هزینه تولید دامدار و در نتیجه کاهش قیمت تمام شده و افزایش قدرت رقابت پذیری می شود. لذا منطقی است در بلندمدت با ایجاد شفافیت در قیمت ها و برقراری تعادل نسبی در قیمت عوامل تولید موفق به تشویق تولید کننده در زمینه حضور در این بخش و افزایش عرضه محصولاتش هم در داخل و هم در بازارهای صادراتی گردد و در نتیجه مصرف کننده نیز با بازاری باثبات و منطقی به لحاظ تولید و قیمت ها مواجه می گردد و شاهد تحول فنی در حوزه محصولات کشاورزی و ایجاد امنیت غذایی و افزایش مصرف سرانه گوشت در راستای

ششمین همایش ملی ایده های نو در کشاورزی

۱۰ و ۱۱ اسفند ماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی

همایش ملی
ایده های نو در کشاورزی

سلامت جامعه و بهره وری نیروی کار خواهیم بود. شایان ذکر است نتایج حاصل از تحلیل فوق با نتایج بدست آمده از مطالعات قطمیری و هراتی، خلیلیان و اعظم زاده شورکی و ادنان و سیدکوی سازگاری کامل را نشان می دهد.

نتیجه گیری کلی

افزایش سطح قیمت ها به دنبال افزایش حجم نقدینگی ناشی از سیاست های انبساطی پولی دولت منجر به بروز مشکلاتی در هر دو سوی عرضه و تقاضای بازار گوشت قرمز شده است، لذا با توجه به وجود ارتباط مستقیم بین حجم نقدینگی و قیمت گوشت قرمز در تضاد قرار گرفتن نتایج حاصل از سیاست های پولی انبساطی (به لحاظ تاثیر مثبت بر سطح قیمت ها) با هدف دولت به منظور تامین امنیت غذایی دور از انتظار نبوده و فراهم کردن محیط مناسب و مساعد اقتصادی از طریق انضباط در سیاست ها و ایجاد تحولات فنی و دانشی در راستای افزایش تولید و کاهش هزینه تمام شده و در نهایت حمایت همزمان از تولید کننده و مصرف کننده از سوی دولت پیشنهاد می گردد.

منابع

۱. اعظم زاده شورکی م. خلیلیان ص. ۱۳۸۹. بررسی اثر سیاست های پولی بر قیمت غذا در ایران، نشریه اقتصاد توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۴، شماره ۲، صفحه ۱۷۷ تا ۱۸۴.
۲. قطمیری م. هراتی ج. ۱۳۸۴. بررسی اثرات متغیرهای کلان بر شاخص قیمت مواد غذایی با استفاده از یک الگوی خود توضیح با وقفه های توزیع شده در مورد ایران ۷۹-۱۳۳۸، فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، شماره ۲۳، صفحه ۲۲۱ تا ۲۳۵.
3. Adnan, Q, Siddiqui, M. 2010. Food Price and Money Supply: a Causality Analysis for the Indian Economy. American-Eurasian Journal, Vol. 8, No. 5, pp 494-496.
4. <http://www.cbi.ir>.

The effect of monetary policy on the red meat market of Iran

Dr. Abolfazl Shahabadi¹, Zahra Tashakori²

1-Department of Economics, Bu-Ali Sina University,

2- MA Students of Department of Economics, Azad Islamic University Arak Branch

* Corresponding E-mail address: Zahra Tashakori, zh_tashakori@yahoo.com

Abstract

Food security through increased production and availability of food for everyone for the growth population of the country's most important goals of the program. In the present study to investigate the effect of monetary policy to meat market in Iran during the first to fourth of economic development, social and cultural program right(1368-86). The results indicate that during the course of the price level of red meat to the liquid volume changes as the monetary policy variables show a positive reaction. But due to lack of fitness cost of production factors and inputs on the one hand and sticky wages and high unemployment led to damage of the producer and consumer in the red meat market. Therefore, in order to protect both consumers and producers in order to create food security and increase the competitiveness of red meat, parallel essential monetary policies in the fields of technical knowledge and strengthen and improve the livestock industry and the lack of direct involvement in the pricing system.

Keywords: Wholesale price index, Red meat, Monetary policy, Technical improvement, Food security, The volume of liquidity